

ОКСАНА МАРИНОВСЬКА, доктор педагогічних наук, доцент,
професор, завідувач кафедри менеджменту та освітніх
інновацій, Івано-Франківський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти, Україна
ORCID ID 0000-0002-4225-0310
om.ippo@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙ

OKSANA MARYNOVSKA, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Professor-Head of the Department of the Department of
Management and Educational Innovations, Ivano-Frankivsk
Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Ukraine

IMPLEMENTATION OF THE ANDRAGOGIC COMPETENCE- ORIENTED LEARNING MODEL BY MEANS OF INNOVATION

У статті розкрито андрагогічну модель навчання як складову системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників; виявлено та охарактеризовано педагогічні умови реалізації андрагогічної моделі навчання; розкрито теоретичні положення андрагогічної компетентнісно зорієнтованої моделі навчання, що обґрунтовують методологію вибору видів навчальної діяльності викладачем.

Ключові слова: андрагогічна модель навчання, професійна компетентність, інновації, система підвищення кваліфікації.

Summary. The article reveals the andragogical model of education as a component of the system of professional development of pedagogical workers; identified and characterized the pedagogical conditions for the implementation of the andragogic model of education; the theoretical provisions of the andragogic competence-oriented model of learning, which justify the methodology of the teacher's choice of types of educational activities, are revealed.

Key words: andragogical model of training, professional competence, innovations, system of professional development.

Мета: розкрити особливості реалізації андрагогічної моделі навчання засобами інновацій у системі підвищення кваліфікації інституту післядипломної педагогічної освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Андрагогічна модель навчання у системі підвищення кваліфікації потребує методологічної рефлексії використання інновацій задля ефективної реалізації компетентнісно-діяльнісного підходу в освіті дорослих.

Аналіз досліджень і публікацій. За результатами наукових досліджень Л. Буркової, О. Барабаш, Л. Даниленко, І. Дичківської, Ю. Завалевського, А. Марчук, В. Сидоренко, Т. Сорочан та ін. робимо висновок про:

по-перше, актуальність порушеної теми зумовлена потребою розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації, зокрема, засобами інновацій з урахуванням нормативно заданого змісту понять "компетентність", "інновації" та результатів наукових досліджень;

по-друге, потребу методологічної рефлексії змісту андрагогічної моделі навчання в контексті реалізації компетентнісно-діяльнісного підходу в освітньому процесі закладів післядипломної педагогічної освіти;

по-третє, узагальнення набутого досвіду та виявлення педагогічних

умов ефективної реалізації андрагогічної моделі навчання, компетентнісно зорієнтованої за суттю, засобами інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження структуровано за допомогою цільових завдань: 1) показати андрагогічну модель навчання як складову системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників інституту післядипломної педагогічної освіти; 2) виявити та охарактеризувати педагогічні умови реалізації андрагогічної моделі навчання; 3) розкрити теоретичні положення андрагогічної компетентнісно зорієнтованої моделі навчання, що обґрунтовують методологію вибору видів навчальної діяльності.

Завдання 1. Показати андрагогічну модель навчання як складову системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників інституту післядипломної педагогічної освіти (Рис. 1).

Завдання 2. Виявити та охарактеризувати педагогічні умови реалізації андрагогічної моделі навчання.

Педагогічні умови реалізації андрагогічної моделі навчання

По-перше, розуміння особливостей андрагогічної моделі навчання в умовах реалізації компетентнісно зорієнтованого підходу, зокрема, її відмінності від педагогічної.

Зважаючи на обсяг статті, ми не будемо детально розкривати

Рис. 1. Андрагогічна модель навчання як складова системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників

відмінності педагогічної та андрагогічної моделей навчання, бо їх висвітлено в публікаціях учених-андрагогів. Зауважимо, що однією з поширених теорій навчання дорослих є модель андрагогічного навчання Д. Колба, що ґрунтується на зв'язках усвідомлення досвіду, аналізу проблем, засвоєння теорії та перевірки на практиці. Як показує досвід, її доцільно використовувати для проведення тренінгів, практичних занять.

Як показує практика, реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі, де лекція є основною формою організації навчання дорослих, обумовлює потребу узагальнення досвіду щодо реалізації андрагогічної моделі навчання, компетентнісно зорієнтованої за суттю.

По-друге, інтеграція традиційних видів діяльності з інноваційними задля ефективної реалізації компетентні-

сно-діяльнісного підходу, зокрема, цифровими та педагогічними / андрагогічними інноваціями – технологіями, методиками, новими формами, методами та прийомами роботи.

Андрагогічні інновації – це процес і результат розроблення / оновлення інноваційного освітнього продукту, що забезпечує підвищення результативності освітнього процесу в післядипломній педагогічній освіті. Зауважимо, використання освітніх інновацій (цифрових, педагогічних / психолого-педагогічних / соціально-педагогічних) з урахуванням особливостей навчання дорослих сприяє їх модифікації, зважаючи на цільове та функціональне призначення в андрагогічній.

Інноваційний продукт розкрито у п. 7 Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у

сфері освіти (Положення..., 2023).

Розглянемо інтеграцію традиційних та інноваційних видів навчальної діяльності. До прикладу, лекція як основна форма / метод організації освітнього процесу в підвищенні кваліфікації модифікується за допомогою таких стратегій (методів, прийомів), як-от: 1) інтерактивна лекція передбачає включення різних інтерактивних вправ, зокрема, стратегія "15X15" чи "20X20" та ін., що забезпечує активне слухання (через кожних 15/20 хв слухачі ставлять питання викладачу, включаються в обговорення змісту почутого); 2) виклад матеріалу здійснюється з урахуванням очікуваних результатів учіння; 3) рефлексивне слухання лекції передбачає зворотний зв'язок у формі питань задля кращого розуміння змісту теми; 4) лекція-консультація: слухачі записують питання до викладача відпові-

дно до заявленої теми, які слугують основою викладу навчального матеріалу, можуть включатися в обговорення дискусійних питань чи обмінюватися досвідом роботи; та ін. варіанти.

Як показує досвід, продуктивною є ідея навчання на діагностичній основі (модифікаційний варіант формульованого оцінювання).

Перший етап – цілепокладання. Лекція починається з розкриття актуальності теми, цілепокладання викладача та виявлення очікуваних результатів учіння слухачів за допомогою методу бесіди.

Другий етап – діагностування. Здійснюється опора на досвід роботи слухачів – практикується мозковий штурм (очна форма навчання). У дистанційному форматі навчання використовуються вебінструменти (Рис. 2), як-от: Mentimeter (онлайн-сервіс для створення та проведення миттєвих опитувань в аудиторії та під час вебінарів, відеоконференцій тощо).

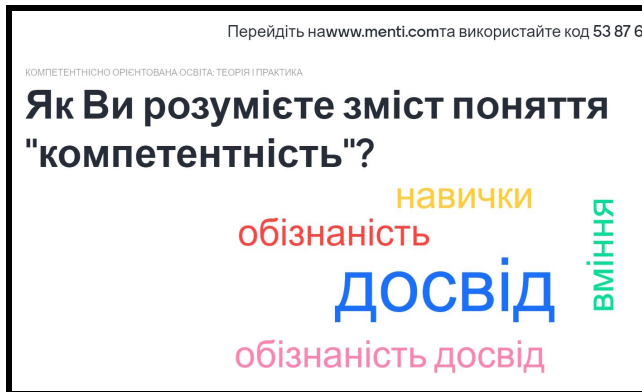

Рис. 2. Опора на досвід слухачів

Третій етап – усвідомлення змісту. Виклад матеріалу з опорою на суб'єктний досвід педагогів. Акцентується увага на питаннях, що потребують тлумачення нового матеріалу задля кращого розуміння. Методи роботи (Рис. 3) – конструювання мислеобразів, проблемних навчальних ситуацій, аналогія (парадигма слова / наукова парадигма / "корінь, суфікс, закінчення"), порівняння, моделювання, рефлексивне слухання (зворотний зв'язок задля кращого розуміння змісту теми).

рактичних стратегій "Карусель", "Акваріум" тощо, технології / методи проблемного, дослідницького навчання тощо мають здатність модифікуватися (оновлюватися) у процесі використання інноваційних технологій чи їх елементів, нових форм, методів та прийомів роботи,

Рис. 3. Опорна модель викладу матеріалу

Четвертий етап – оцінювально-рефлексивний. Передбачає звернення до результатів діагностування (Рис. 4) задля рефлексивного оцінювання навчальної діяльності / доповнення моделі. Практикується психологічна рефлексія навчальної діяльності на лекції і підбиття підсумків роботи (викладачем, слухачами тощо – на вибір). "Тепер видно, чого ми навчилися / дізналися / переосмислили тощо на занятті".

але... з урахуванням андрагогічних принципів навчання (Освіта дорослих..., 2012).

Як показує практика, основним трендом освіти дорослих є не навчання діяльності, а навчання в процесі діяльності, що передбачає активне / рефлексивне включення слухачів у роботу; провідним видом діяльності / активності в системі підвищення кваліфікації є мислєдіяльність; однією з умов ефективності реалізації андрагогічної моделі навчання виступає інтеграція традиційних видів діяльності з інноваційними, що забезпечує практичну реалізацію компетентісно-діяльнісного підходу в освітньому процесі.

По-третє, методологічна рефлексія власного досвіду діяльності в процесі реалізації аксіологічного та особистісно-розвивального підходів, зокрема, його технологізації засобами інновацій.

Порівняльний аналіз та інтерпретація результатів діагностування як форма методологічної рефлексії дос-

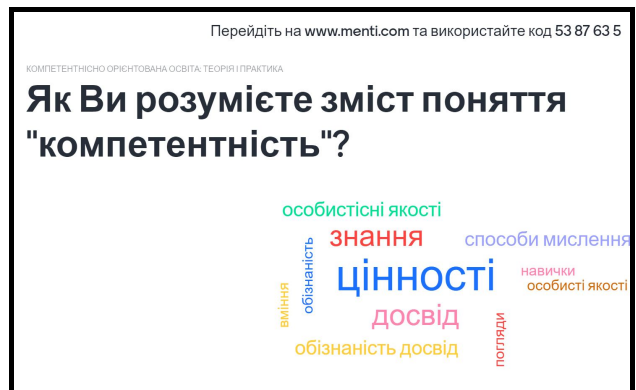

Рис. 4. Осмислення власного досвіду

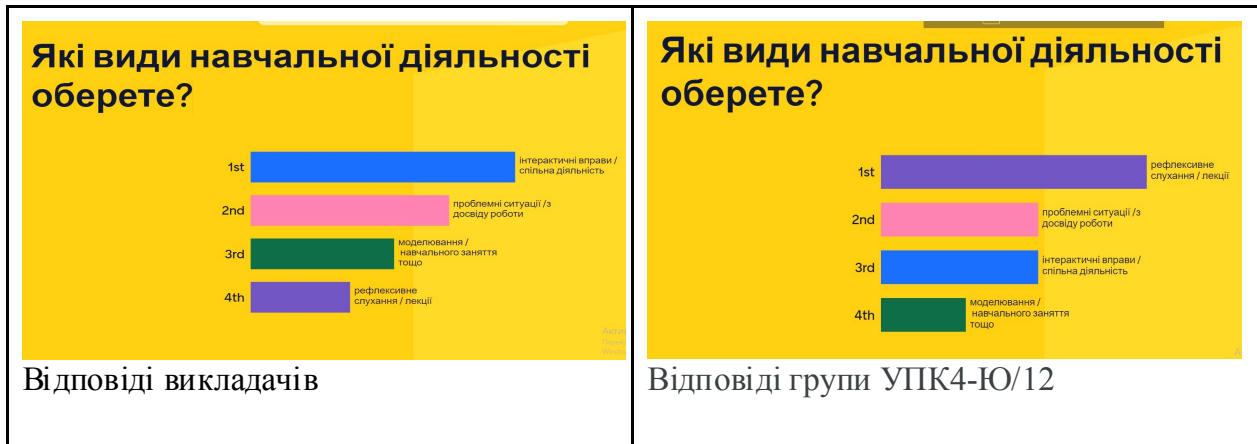

Рис. 5. Результати дослідження вибору видів навчальної діяльності слухачами і викладачами

віду навчання свідчить про відмінності вибору видів навчальної діяльності викладачами і слухачами (Рис. 5).

У рейтингу вчителів на першому місці – рефлексивне слухання / лекції, у викладачів – на останньому, незважаючи на те, що лекція є основною

формою організації освітнього процесу. Після проведеної бесіди виявлено суперечність між запитам й потребами педагогічних працівників і розумінням способів їх практичного забезпечення.

Учителі: "Не треба так як ми... Чому Ви думаєте, що нам треба прак-

тики? Ми маємо практику кожного дня, обмінюємося досвідом навіть на перервах. Навчіть нас того, що ми не знаємо". "Ми Вас – цю тему – маємо шанс почути раз у п'ять років. Між собою ми завжди можемо поспілкуватися".

Якщо образно, то це виглядає так.

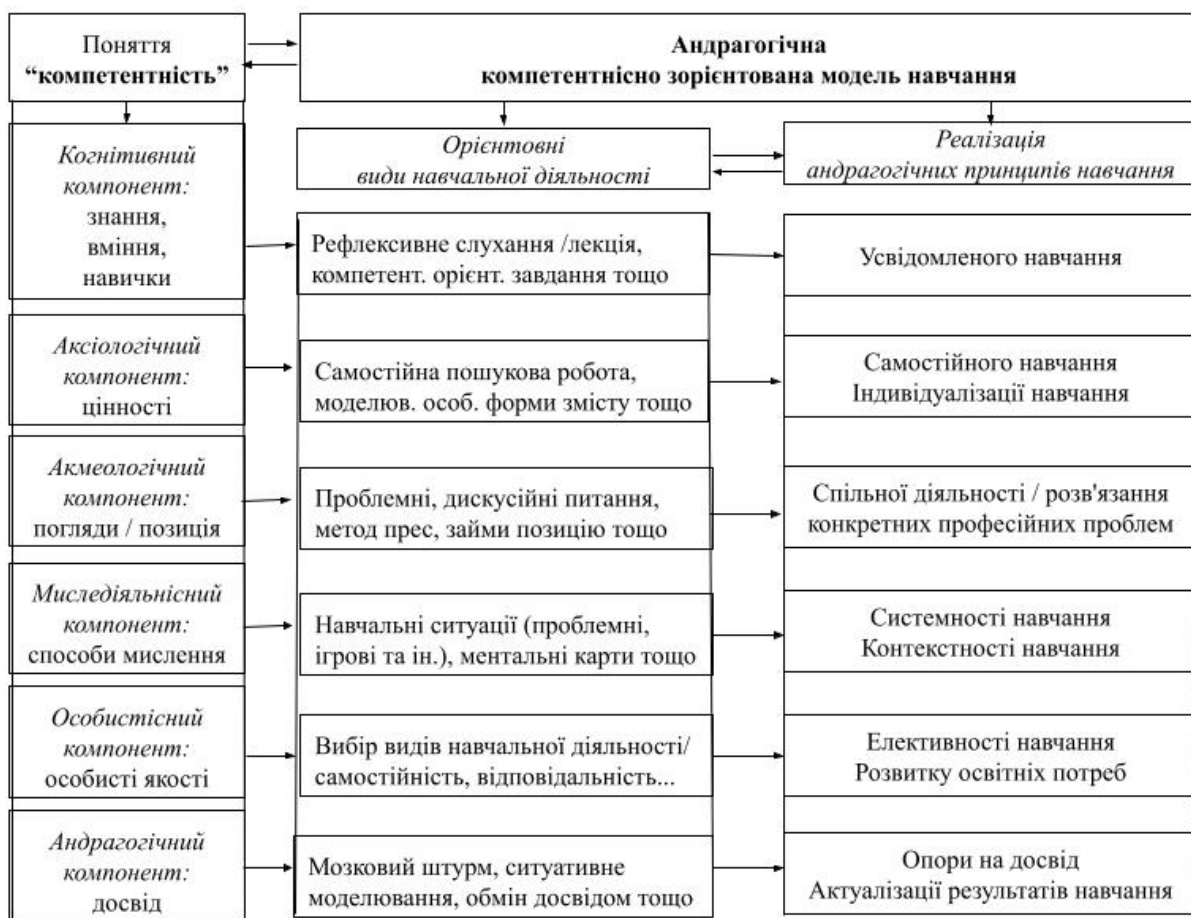

Рис. 6. Структурно-логічна схема андрагогічної компетентнісно зорієнтованої моделі навчання: методологія вибору видів навчальної діяльності

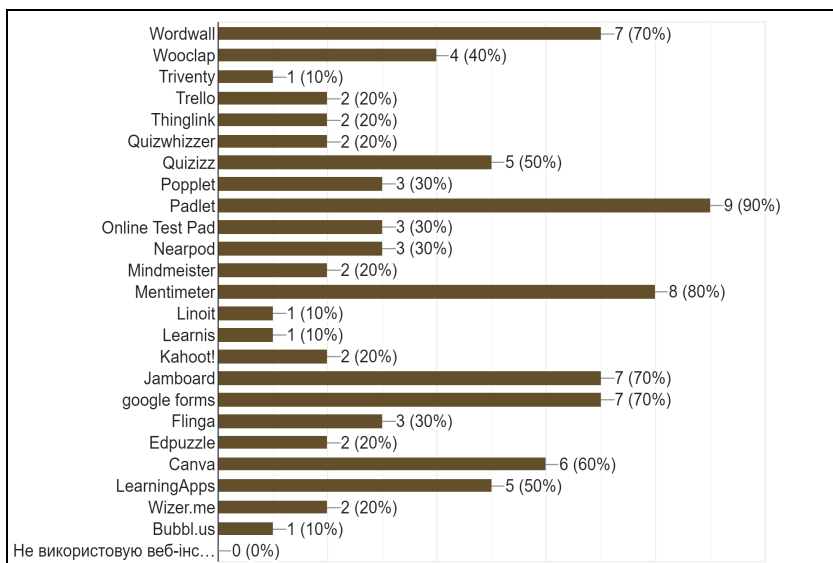

Рис. 7. Використання вебінструментів викладачами кафедри менеджменту та освітніх інновацій

Оповідка про пиріжок з маком. "Ми в крамниці просимо пиріжок з маком, а нас переконують, що ми хочемо / і ми купуємо... булочку з сиром, А пиріжка з маком таки хочеться. Підемо в іншу крамницю і купимо... пиріжок з маком". Чому ж ми не "продаємо" те що хочуть? Ми чудово вміємо ці пиріжки / лекції пекти.

Мабуть, тут проблема самоідентифікації викладача чи знецінення власного досвіду, чи відображення вічної суперечності батьків і дітей / теорії і практики тощо. **Теорія інтерсуб'єктного навчання в освіті дорослих ґрунтується на ідеї синергетичного узгодження досвідів того, хто вчить, і того, хто навчається за логікою педагогічного партнерства.**

Зауважимо, що результати пілотного дослідження не вважаємо достатньо валідними, бо належним чином не забезпечено репрезентативність вибірки (усього одна група слухачів). Але... якщо Вчителі важливі, то... є над чим замислитися, продовжити дослідження даної проблеми.

На другому місці у слухачів та викладачів – проблемні ситуації / з досвіду роботи, що потверджує принцип навчання дорослих з опорою на їх досвід.

Рейтинг інших видів навчальної діяльності подано на рис. 3.

Завдання 3. Розкрити теоретичні положення андрагогічної компетентісно зорієнтованої моделі навчан-

ня, що обґрунтовують методологію вибору видів навчальної діяльності викладачем.

Базове поняття моделі – *компетентність педагога*. Це інтегрована особистісно професійна якість, динамічна за суттю; поєднання знань, умінь, навичок, цінностей, поглядів, способів мислення, особистих якостей, сформованих на основі власного *суб'єктного досвіду*, що визначає його здатність успішно здійснювати професійну діяльність.

Теоретичні положення андрагогічної компетентісно зорієнтованої моделі навчання, що обґрунтовують методологію вибору видів навчальної діяльності викладачем, представлені на рис. 6.

По-перше. Вибір орієнтовних видів навчальної діяльності обумовлений розумінням сутності поняття "компетентність" та узгоджений з андрагогічними принципами навчання.

По-друге. Вибір видів навчальної діяльності викладачем орієнтований на реалізацію принципу академічної свободи (*Закон України... 2017*), що обумовлює персоналізацію досвіду навчання дорослих.

По-третє. Персоналізовані моделі досвіду навчання дорослих технологізовані за суттю, що обумовлено логікою використання видів навчальної діяльності. Останні інтегрують традиційні та інноваційні технології / чи їх елементи, методики, нові форми, методи та прийоми роботи

зادля ефективної реалізації компетентісно-діяльнісного підходу в освітньому процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

По-четверте. Професійна компетентність формується у процесі діяльності / мислєдїяльності, що є провідним видом діяльності / активності в системі підвищення кваліфікації.

Реалізація компетентісного підходу в освітньому процесі передбачає розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників відповідно до їх професійних стандартів (*Професійний стандарт... 2020*), програм підвищення кваліфікації Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, що обумовило потребу методологічної рефлексії досвіду викладачів кафедри менеджменту та освітніх інновацій задля розроблення структурно-логічної схеми андрагогічної компетентісно зорієнтованої моделі навчання.

Зауважимо, що викладачі кафедри активно використовують цифрові інновації, зокрема, вебінструменти у професійній роботі, поєднуючи їх з педагогічними (*Рис. 7*) задля забезпечення зворотного зв'язку, оцінювання, візуалізації навчального матеріалу тощо.

Пілотне дослідження "Як навчати Вчителів ефективно?". Відповідь на поставлене питання давали слухачі курсів і викладачі кафедри (*Рис. 8*).

Порівняльний аналіз та інтерпретація результатів діагностування як форма методологічної рефлексії досвіду навчання: запит від слухачів – навчати *доступно* / зрозуміло, *цікаво* / креативно, *практично* / активно; його реалізація викладачами – навчимо з опорою на досвід, просто про складне, з урахуванням освітніх трендів, не будемо переказувати інтернет тощо. Повний опис уявлень про ефективну модель андрагогічного навчання подано на *рис. 4*.

На нашу думку, вчителями просто і зрозуміло сформульовано критерії ефективної моделі андрагогічного навчання: *доступно, цікаво, практично*.

Залишилося дібрати до них показники, що виявляють / показують ефективність лекційно-практичних занять

Рис. 8. Результати дослідження уявлень про ефективну модель андрагогічного навчання слухачами і викладачами

і, головне, *враховують запити і потреби слухачів у системі підвищення кваліфікації*. Як показує дослідження, у викладачів кафедри є інструментарій для роботи, мотивація та належний досвід.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті розкрито особливості реалізації андрагогічної моделі навчання засобами інновацій у системі підвищення кваліфікації інституту післядипломної педагогічної освіти з опорою на власний досвід роботи. Потребують подальшого дослідження питання вивчення освітніх запитів і потреб педагогічних працівників, розроблення наукового обґрунтування технологічної логіки навчання дорослих на засадах компетентісно-діяльнісного підходу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Барабаш, О. (2023). Професійний розвиток учителів початкових класів в умовах реалізації Концепції "Нова українська школа". *Освітні обрії*, 57, 114–119.

Дьоміна, І. Андрагогіка vs. Педагогіка. Як треба навчати вчителів. URL: <https://nus.org.ua/view/andragogika-vs-pedagogika-yak-treba-navchaty-vchyteliv/>

Про освіту. Закон України. (2017). Верховна рада України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145>

Освіта дорослих: теоретичні та методологічні засади (2012). Київ. 272 с.

Маринівська, О. (2023). Поняття "Інноваційна компетентність педагога". *Освітні обрії*, 56, 11–15.

Марчук, А. В. (2020). Андрагогіка. Львів: ЛьвДУВС. 300 с.

Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти від 07.07.2023 р. № 1155/40211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text>

Професійний стандарт за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)": *Наказ Міністерства економіки України від 23.12.2020 р. № 2736*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

Сидоренко, В.В. (2020). Селф-коучинг (самонаставництво) як технологія професійного розвитку педагога Нової української школи. Київ: Агро-освіта. 94 с.

REFERENCES

Barabash, O. (2023). Professional development of primary school teachers in the conditions of implementation of the "New Ukrainian School". *Educational horizons*, 57, 114–119.

Dyomina, I. Andragogika vs. Pedagogy. How to train teachers. URL: [https://nus.org.ua/view/andragogika-vs-pedagogika-yak-treba-navchaty-](https://nus.org.ua/view/andragogika-vs-pedagogika-yak-treba-navchaty-vchyteliv/)

vchyteliv/

Law of Ukraine "On Education". (2017). Verkhovna Rada of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Adult education: theoretical and methodological foundations (2012). Kyiv, 2012. 272 p.

Marynovska, O. (2023). The concept of "innovative competence of a teacher". *Educational horizons*, 56, 11–15.

Marchuk, A. V. (2020). Andragogy: teaching. manual. Lviv: LvDUVS. 300 p.

Regulations on the procedure for carrying out innovative activities in the field of education dated 07.07.2023 No. 1155/40211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (date of application: 12/30/2023)

Professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with junior specialist diploma)": Order of the Ministry of Economy of Ukraine dated 12/23/2020 No. 2736. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

Sydorenko, V.V. (2020). Self-coaching (self-tutoring) as a technology for the professional development of a teacher of the New Ukrainian School: a special course. Kyiv: Agro-education. 94 p.

Стаття надійшла 17.11.2023 р.